

FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA LOYIHALASH METODI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYOTI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10477110>

Mirzamaxmudova N.T

Farg'ona politexnika instituti katta o'qituvchisi

Annotatsiya

Maqolada fanlararo integratsiya asosida loyihalash metodikasi, uning kelib chiqishi va zamonaviy talablar asosida o'zgarishi keltirilgan. Bugungi kunda darslarni tashkillashda loyiha metodidan foydalanish uslubiyoti bayon etilgan.

Kalit so'zlar

fanlararo integratsiya, loyihalash metodikasi, texnologiyalar integratsiyasi, jamoaviy ish

МЕТОД ПРОЕКТИРОВАНИЯ НА ОСНОВЕ МЕЖПРЕДМЕТНОЙ ИНТЕГРАЦИИ И МЕТОДИКА ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Аннотация

В статье представлена методология проектирования, основанная на междисциплинарной интеграции, ее зарождение и изменения с учетом современных требований. В статье описана методика использования метода проектов для организации уроков.

Ключевые слова

междисциплинарная интеграция, методология проектирования, интеграция технологий, командная работа.

DESIGN METHOD BASED ON INTERDISCIPLINARY INTEGRATION AND METHODS FOR ITS IMPROVEMENTIO

Annotation

The article presents a design methodology based on interdisciplinary integration, its origins and changes taking into account modern requirements. The article describes the methodology for using the project method to organize lessons.

Key words

interdisciplinary integration, design methodology, technology integration, teamwork.

Loyiha usuli o'qitishga faoliyatga asoslangan yondashuv usuli sifatida 16-asrda Italiyadagi arxitektura ustaxonalarida paydo bo'lgan. Loyiha usulini ishlab chiqishning uzoq va samarali tarixini va uni jahon amaliyotida tarqalishini besh bosqichga bo'lish mumkin:

- 1590 - 1765 yillar: Yevropadagi arxitektura maktablarida (ustaxonalarda) loyihalash faoliyatining boshlanishi;

- 1765 - 1880 yillar: loyihani tizimli pedagogik amaliyotda o'qitish usuli sifatida qo'llash va uni Amerika qit'asiga "ko'chirish";

- 1880 - 1915 yillar: ishlab chiqarish ta'limida va umumta'lim maktablarida loyiha usulidan foydalanish;

- 1915-1965 yillar: loyiha usulini qayta ko'rib chiqish va uni Amerika qit'asidan Evropaga "ko'chirish";

- 1965 yil - hozirgi kun: loyiha usulining yangi "kashfiyoti", uning xalqaro tarqalishining uchinchi to'lqini.[1]

Loyiha tushunchasi birinchi marta 16-asr Rim arxitektura maktabida eskizlar va rejalarga murojaat qilish uchun paydo bo'lgan. Asta-sekin bu tushuncha pedagogik ma'noda, talabalar tomonidan mustaqil bajariladigan musobaqa vazifasi sifatida qo'llanila boshlandi. Lotinchadan loyiha. "projektus" so'zma-so'z tarjimasi "oldinga tashlangan" degan ma'noni anglatadi. Fransuzcha "loyiha" so'zi "kelajakda amalga oshiriladigan niyat" deb tarjima qilinadi.[1]

Kichraytirilgan shaklda Jon Dyui nazariyasining kontseptual qoidalari quyidagicha ko'rinishga ega:

- ontogenezdagi bola bilimda insoniyat yo'lini takrorlaydi;

- bilimlarni o'zlashtirish - bu o'z-o'zidan, nazoratsiz jarayon;

- bola materialni nafaqat tinglash yoki hissiyotlar bilan idrok etish orqali, balki unda paydo bo'ladigan bilimga bo'lgan ehtiyoj tufayli, uning faol sub'ekti sifatida o'rganadi. [1]

Dyuiga ko'ra muvaffaqiyatli o'rganish shartlari:

- o'quv materialini muammolilashtirish;

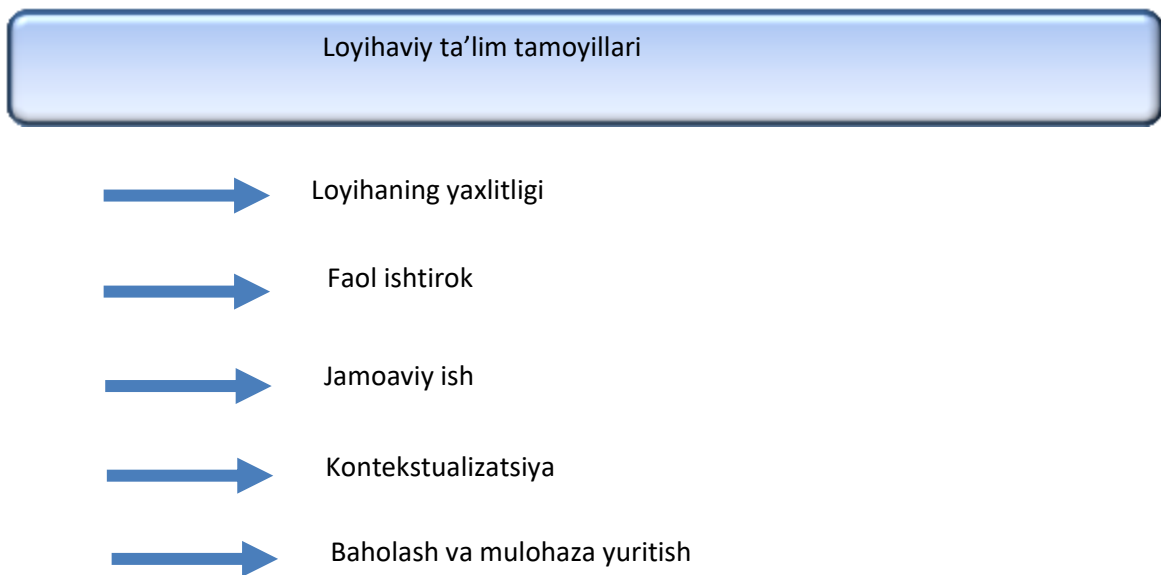
- bolaning faolligi;

- ta'lim, bolaning hayoti, o'yinlari, ishi o'rtasidagi bog'liqlik.

Dyui Kilpatrikdan farqli ravishda oituvchining roli muhimligini ta'kidlagan.

Loyihaga asoslangan ta'lim - bu talabalar loyihalarni yaratish va amalga oshirish jarayonida faol ishtirok etadigan ta'limga yondashuv. Bu o'quvchilarda turli ko'nikma va malakalarni, jumladan, tanqidiy fikrlash, hamkorlik qilish, muammolarni hal qilish, o'zini-o'zi tashkil etish va muloqot qilish kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.[1]

Loyihaviy ta'lim quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

Loyihaga bir necha ta'riflar berilgan. Ayrimlarini keltirib o'tamiz.

Loyiha - har qanday tuzilma yoki mahsulotni yaratish uchun hujjatlar to'plami (hisob-kitoblar, chizmalar va boshqalar).

Loyiha - bu muammo, uni hal qilish g'oyasi, uni amalga oshirish vositalari va amalga oshirish jarayonida olingan natijalar.

Loyiha - bu yangi, cheklangan vaqt, byudjet, resurslar, shuningdek amalga oshirish bo'yicha aniq ko'rsatmalarni kiritishni o'z ichiga olgan murakkab, takrorlanmaydigan hodisa.[3]

Loyiha - bu noyob natijaga erishish uchun bir vaqtning o'zida bajariladigan ish (ya'ni, aniq boshlanishi va oxiriga ega).

Loyiha - bu ma'lum bir cheklangan vaqt oralig'ida sodir bo'ladigan va noyob, ammo ayni paytda aniq natijaga erishishga qaratilgan o'zaro bog'liq voqealar ketma-ketligi.

Ta'lim sohasidagi loyiha - bu o'quvchilar rejalashtirish, tadqiqot, hamkorlik va yakuniy mahsulotni yaratish orqali o'rganadigan, rivojlantiradigan muayyan mavzu yoki muammoni aniqlashga asoslangan ta'lim jarayonini tashkil etish va o'tkazish metodologiyasi. Ta'lim sharoitida loyihadan o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirish, shuningdek, ijodiy fikrlash, mustaqillik va o'z-o'zini tashkil etishni rag'batlantirish uchun foydalanish mumkin. Ta'limdagi loyihalar talabalarining faol ishtirokini, amaliy faoliyatni amalga oshirishni va ular taqdimotlar, tadqiqotlar, modellar yoki boshqa turdagi mahsulotlar ko'rinishida taqdim etishi mumkin bo'lgan aniq natijalarni o'z ichiga oladi. Loyihaning yaxlitligi bu talabalar aniq maqsad va vazifalarga, ularning imkoniyatlari va muddatlariga

ega bo'lgan real loyihalar ustida ishlashidir. Ta'lim sohasidagi loyihalarning asosiy maqsadi - chuqurroq va interaktiv ta'limni rivojlantirish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va bilimlarni real vaziyatlarda qo'llashdir.

Dyui va Kilpatrik taklif qilgan loyihalash metodlarini ko'rib chiqaylik.

Dyui metodi talabalarni ta'lim markaziga qo'yadi, shu bilan birga mustaqillik, tanqidiy fikrlash va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga urg'u beradi. Talabalar real hayot loyihalari ustida ishlaydilar, muammolarni shakllantiradilar, tadqiq qiladilar va yechimlarni taklif qiladilar. Ular harakat rejalarini ishlab chiqadilar, ma'lumot qidiradilar, mahsulotlar yaratadilar va o'z ishlarini jamoatchilikka taqdim etadilar. Dyuning loyiha asosida o'qitishi olingan bilim va ko'nikmalarni amalda qo'llash muhimligini ta'kidlaydi.

Boshqa tomondan, amerikalik pedagog Uilyam Kilpatrik tomonidan ishlab chiqilgan Kilpatrik metodida o'quv jarayonini tashkil etish va o'quv materiali mazmunini loyiha ishi bilan sinxronlashtirishga ko'proq e'tibor beriladi. Talabalar, shuningdek, loyihalarni yakunlaydilar va real muammolarni hal qiladilar, ammo Kilpatrikning yondashuvi axborot oqimi va loyihaga asoslangan o'rganish imkonini berish uchun vazifalar va darslarni tizimliroq tashkil qilishni o'z ichiga oladi. Loyiha menejeri rolidagi o'qituvchi ko'proq tashkiliy rolni ifodalaydi.

Dyui va Kilpatrik qarashlarini yaxshiroq tushunish uchun quyidagi misollarni keltiraylik:

Dyui loyihasiga misolni ko'raylik

Tasavvur qilaylik, talabalar oldida plastik chiqindilarning atrof-muhitga ta'siri haqida tadqiqot ishlab chiqish va o'tkazish vazifasi bor. Talabalar muammoni tuzadilar: "Plastik chiqindilar dengiz ekotizimlariga qanday ta'sir qiladi?" Keyin ular tadqiqot olib boradi, ilmiy maqolalarni o'rganadi, mutaxassislar bilan suhbatlashadi va muammoning ko'lami haqida ma'lumot to'playdi. Keyinchalik, talabalar chiqindilarni saralash va plastik chiqindilarni qayta ishlash bo'yicha ta'lim kampaniyasini ishlab chiqish kabi yechim taklif qiladilar. Ular risolalar, videoroliklar, taqdimotlar kabi tashviqot materiallarini yaratib, keng ommaga, jumladan, o'quvchilar, ota-onalar va jamoatchilikka taqdim etadi.

Kilpatrik usulidan foydalangan holda loyihaga misol ko'rib chiqaylik.

Aytaylik, loyihaning maqsadi talabalar uchun maktabda energiya sarfini kamaytirish rejasini ishlab chiqishdir. Loyiha doirasida talabalar elektr energiyasini iste'mol qilish muammosi va uning atrof-muhitga ta'sirini o'rganadilar. Ular maktab binolarida energiya sarfini tekshiradi, ma'lumotlarni tahlil qiladi va asosiy iste'mol manbalarini aniqlaydi. Shundan so'ng talabalar maktab tomida quyosh panellarini qurish rejasini va elektr energiyasidan samarali foydalanish

strategiyasini ishlab chiqadilar. Ular muhandislar va iqtisodchilar bilan hamkorlikda loyiha moliyaviy va texnik jihatlarini tushunishadi va o'z g'oyalarini maktab rahbariyatiga taqdim etadilar. Loyihani tugatgandan so'ng, talabalar o'z rejasini amalga oshirishlari yoki keyingi harakatlar uchun maktab ma'muriyatiga taklif qilishlari mumkin.

Shunday qilib, Dyui loyihasida muammoning atrof-muhitga ta'sirini o'rganishga urg'u beriladi va taklif qilingan yechimlar ta'lim kampaniyalariga aylanadi. Kilpatrik loyihasida talabalar quyosh panellarini o'rnatish kabi amaliy mashg'ulotlarni tashkil etishga e'tibor berishadi va maktab binosida energiya sarfini kamaytirishni maqsad qilishadi.

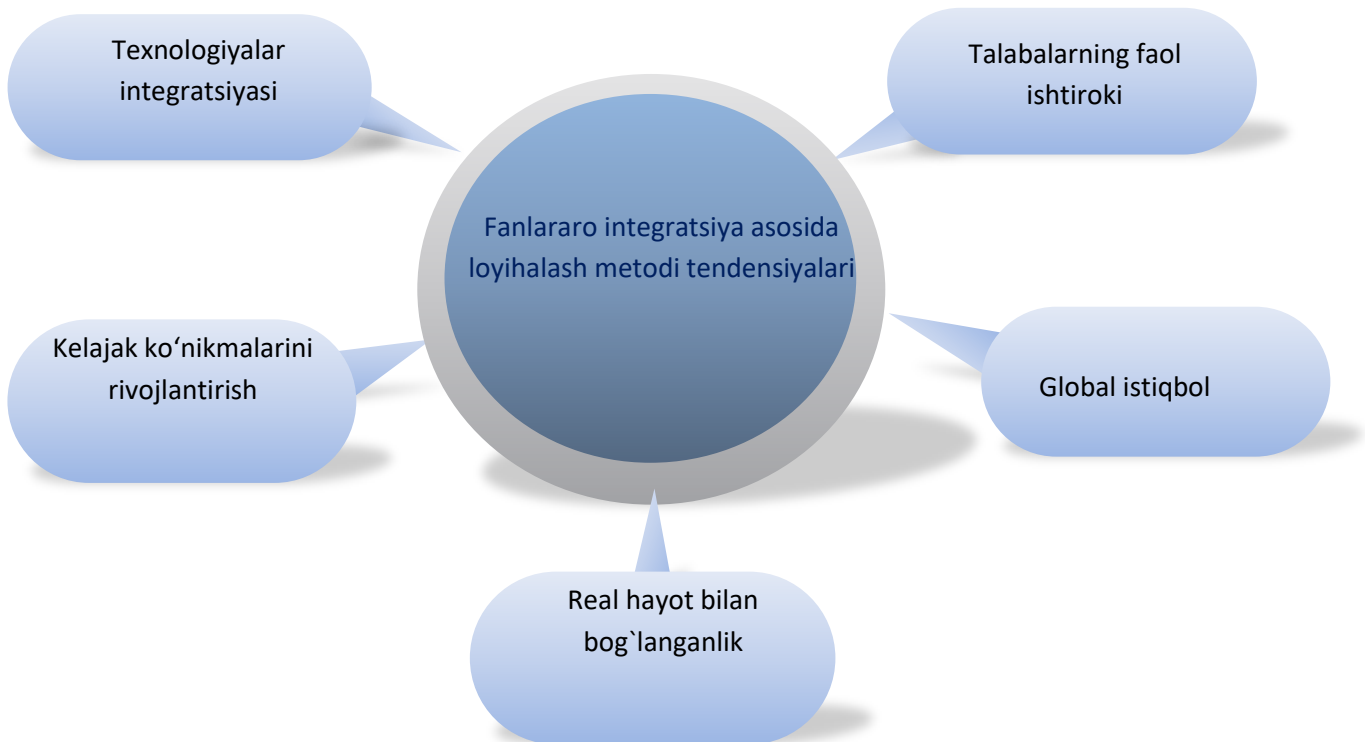
Ta'lim kampaniyasi - bu ma'lumotni tarqatish, xabardorlikni oshirish va maqsadli auditoriyani o'qitish uchun mo'ljallangan tashkillashtirilgan va tuzilgan tadbirlar seriyasidir. U ma'lum bir masala yoki mavzu bo'yicha odamlarning xulq-atvorini, fikrlarini yoki tasavvurlarini o'zgartirishga qaratilgan.

Ta'lim kampaniyasi har xil miqyosda va davomiylikda bo'lishi mumkin. U keng auditoriyani qamrab olishi yoki torroq odamlar guruhiga mo'ljallangan bo'lishi mumkin. Bunday kampaniyaning maqsadi sog'liqni saqlash, ekologiya, xavfsizlik, inson huquqlari, gender tengligi va boshqalar kabi bilimlarning turli sohalari va sohalari bilan bog'liq bo'ladi.

Ma'rifiy kampaniya davomida turli xil tadbirlar, masalan, seminarlar, ma'ruzalar, notiqlik nutqlari, o'quv kurslari, axborot materiallari (risolalar, plakatlar, videolar), muhokamalar va boshqalarni o'tkazish mumkin. Bunday kampaniyaning asosiy elementlari ma'lumotlarning mavjudligi, interaktivlik, shuningdek, amalga oshirilgan tadbirlarning natijalari va samaradorligini baholashdir.

Ta'lim kampaniyasini tashkil etish muayyan masala bo'yicha xabardorlikni oshirishga yordam beradi, xatti-harakatni o'zgartirishga va yangi bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishga yordam beradi. Jamoatchilik fikriga ta'sir o'tkazish va uning faoliyati ob'ektiga aylangan sohada ijobiy o'zgarishlar yaratishda samarali vosita bo'lishi mumkin.

Zamonaviy fanlararo integratsiyaga asoslangan loyihalash metodi zamonaviy dunyo kelajakdagi mutaxassislar oldiga qo'yadigan o'zgaruvchan talab va muammolarga moslashishga qaratilgan. Bugungi kunda loyihaga asoslangan ta'limning o'zgarishini shakllantirayotgan ba'zi tendentsiyalar nimalardan iborat?

Zamonaviy fanlararo integratsiya asosida loyihalash kompyuterlar, interaktiv doskalar, mobil qurilmalar va onlayn platformalar kabi zamonaviy texnologik vositalardan foydalanishni faol o'z ichiga oladi. Bu talabalarga keng ko'lamli ma'lumotlar va resurslardan foydalanish imkonini beradi, shuningdek, loyiha guruhlari ichida hamkorlik va muloqot uchun ishlatiladi.

Loyiha asosida o'qitish bugungi kunda bo'lajak mutaxassislariga zamonaviy dunyoda zarur bo'ladigan ko'nikmalarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Ushbu ko'nikmalarga tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish, muloqot, ijodkorlik, raqamli savodxonlik, hamkorlik va yetakchilik kiradi. Loyihalar talabalarga ushbu ko'nikmalarni rivojlantirish va amaliyotda qo'llash imkonini beradigan tarzda tuzilgan bo'lishi muhimdir.

Bugungi dunyoda global istiqbol tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Loyihaga asoslangan ta'lim bugungi kunda talabalarga madaniyatlararo va global muammolarni o'rganish va tushunish imkonini beruvchi loyihalarni o'z ichiga oladi. Bunday loyihalar talabalarning dunyoqarashini kengaytirish va madaniyatlararo kompetentsiyani rivojlantirishga yordam beradi.[4]

Zamonaviy ta'limda loyihalash metodi talabalarning ta'lim jarayoniga faol jalb qilinishiga urg'u beradi. Bu mustaqillik, izlanish va hamkorlikni rag'batlantiradi. Talabalar muammolarni shakllantirish, harakatlarni rejalashtirish, yechimlarni

topish va natijalarni taqdim etishda faol ishtirok etadilar. Bu ularga o'z-o'zini tashkil etish va o'zini o'zi boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Zamonaviy ta'limda loyihalash metodi o'quv loyihalari va haqiqiy hayotdagi professional kontekstlar o'rtasidagi aloqalarni ta'minlashga intiladi. Bunga o'zaro ta'sir orqali erishish mumkindir.

Talabalar loyihaning barcha bosqichlarida - rejalashtirishdan to amalga oshirish va baholashgacha faol ishtirok etadilar. Ular o'zlari qaror qabul qiladilar, o'z g'oyalarini amalga oshiradilar va ishlarini baholaydilar.

Loyihaga asoslangan ta'lim hamkorlik va jamoaviy ishqa urg'u beradi. Talabalar samarali muloqot qilishni, mas'uliyatni taqsimlashni, muloqot qilishni va guruh sharoitida muammolarni hal qilishni o'rganadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

[1] Метод педагогического проектирования: история и современность: моногр. / Е.М. Каргина. – Пенза: ПГУАС, 2014. – 212 с

[2] Полат Е.С. Метод проектов: история и теория вопроса// Школьные технологии. 2006. №6. С. 43-47

[3] Mirzamaxmudova N. T. Oliy talim muassasalarida “oliy matematika” fanini oqitishning ayrim uslubiy xususiyatlari //Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali. – 2022. – T. 2. – №. 1. – С. 186-192.

[4] Mirzamaxmudova N. T. THE ROLE OF INTER-SUBJECT INTEGRATION IN INCREASING THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE FUTURE ECONOMIST //Science and Innovation. – 2023. – T. 2. – №. 7. – С. 185-187.

[5] Mirzamaxmudova N. T. THE ROLE OF MATHEMATICS IN INCREASING THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE FUTURE ECONOMIST //Science and Innovation. – 2023. – T. 2. – №. 7. – С. 102-104.

[6] Nazaralieva, M. A., & Usmonova, D. S. (2022). Analyses of experimental results according to the development integrated receptive skills. Science and Education, 3(5), 1010-1013.

[7] Nazaralieva, M. A. (2021). Integration of Reading and Writing in Teaching English. Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science, 2(12), 147-151.